

Araştırma Makalesi / Research Paper

Türk ve Rus Atasözleri Üzerinden Toplumlardaki Erkek Algısı

Leyla Çiğdem DALKILIÇ*

Doğa ARAL**

Öz

Toplumun gelişim aşamasının çeşitli dönemlerinde belirli dil yapılarında sabitlenerek ortaya çıkan kültürel değerler ve düşünceler, halkların kendilerini çevreleyen dünyaya, nesne, kişi ve olaylara yaklaşımını anlamamızda yardımcı olmaktadır. Bu sabit dil yapıları aracılığıyla dil çalışmalarını çerçevesinde toplumların dilsel dünya görüşü incelenenmektedir. Bir halkın dil dünya görüşünü en iyi yansıtabilecek arkaik yapılar arasında ise atasözleri yer almaktadır. İnsanlık tarihinin eskiye ait dünya görüşünün en belirgin bilgilerini içerisinde barındıran atasözleri, bizlere geçmişten günümüze insan kültürünün en zengin ve sağlam temelli kaynakları olarak yansımaktadır. Erkek egemenliğinin üstün olduğu çoğu toplumda, atasözleri üzerinden yapılan araştırmalar çoğunlukla toplumda kadın kavramı, kadının toplumdaki yeri, kadının nasıl olduğu veya olması gerektiğine yöneliktir. Toplumların erkeğe yönelik bakış açısını anlamak adına bu alanda tek başına yapılan çalışmaların sayısı daha az olmakla birlikte çoğunlukla “kadın ve erkek” incelemelerde bir bütün olarak ele alınmaktadır. Bu incelemede Türk ve Rus dillerinde bulunan atasözleri üzerinden her iki toplumun erkeğe olan yaklaşımı irdelenmiş, erkeğe yüklenen roller ve onlara yönelik olan bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylece her iki toplumun erkeğe yönelik tutumlarının da sosyolojik bir

Geliş Tarihi/Date Applied: 28.01.2023

Kabul Tarihi/Date Accepted: 19.11.2023

Makalenin Künyesi: Dalkılıç, L. Ç. ve Aral, D. (2024). Türk ve Rus atasözleri üzerinden toplumdaki erkek algısı. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 57, 55-86.

<https://doi.org/10.24155/tdk.2024.232>

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, lddalkilic@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8801-6792>

** Öğr. Gör., Selçuk Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Yabancı Diller Bölümü, dogaa.aral@selcuk.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5211-3486>

değerlendirmesi ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Veri toplama, analiz ve karşılaştırma yöntemleriyle her iki dildeki atasözleri, anlamsal özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Rusçadaki atasözlerinin, çoğu doğrudan çeviri yöntemiyle aktarılmış olup anlamın bulanıklaştığı yerlerde açıklayıcı çevirilere başvurulmuştur. Türkçede anlaşılması güç olan atasözlerinden bazıları da açıklamaları ile birlikte sunulmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda, her iki toplumda erkek imajına yönelik benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: atasözleri, dil dünya görüşü, Türkçe, Rusça, erkek imajı

The Perception of Man in Societies Through

Turkish and Russian Proverbs

Abstract

Cultural values and ideas that emerge in certain linguistic structures fixedly during certain periods of the social development stage help us understand how the societies approach the world, objects, people and events around them. Through these fixed linguistic structures, the linguistic worldview of societies can be examined within the framework of language studies. There are proverbs among the archaic structures which can best reflect the linguistic worldview of a society. Proverbs, which include the most distinct information about the ancient worldview of human history, reflect the richest and most well-founded sources of human culture from the past to the present. In most of the male-dominated societies, the research conducted on proverbs is mostly focused on the concept and place of women in society and how women are or should be. The number of studies conducted in this field in order to understand the perspective of societies towards men is less and “women and men” are mostly included in the analyses as a whole. In this study, the approaches of Turkish and Russian societies to men were examined through the proverbs in both languages and the roles attributed to men and the perspectives on men are determined. Thus, it was aimed to present the sociological evaluation of the attitudes of both societies to men. Proverbs in both languages were classified according to their semantic characteristics through data collection, analysis and comparison methods. Most of the proverbs in Russian were transferred by the direct translation method, and explanatory translations were used where the meaning became blurred. Some of the proverbs that were hard to understand in Turkish were also presented with explanations. As a result of the analyses, the similarities and differences in the male image in both societies are revealed.

Keywords: proverbs, language worldview, Turkish, Russian, male image

Dillerde toplumun değer yargılarını, tecrübelerini barındıran, halkın düşünce, inanç ve kültür kodlarını yansıtan atasözlerinin tanımı üzerine hem yerli hem de yabancı kaynaklar incelendiğinde temel ortak bir görüşün var olduğu gözlenmektedir. Buna göre belirli bir düşünceyi ifade eden söz konusu dil yapıları, bir milletin içinde yaşadığı dünyada yer eden canlı-cansız tüm varlık ve nesnelere ile yaşanan olay, durum, koşullar karşısındaki bakış açısını, algılayış kalıplarını ortaya koymaktadır. Her bir atasözü mutlak olarak insanoğlunun deneyim ve bilgeliğini aktarmasının yanında genel kural, bilgece düşünce veya öğüt şeklinde ulusun ortak düşüncesini yansıtır (Aksan, 2015, s. 38; Aksoy, 1993, s. 3; Korkmaz, 2007, s. 27; Toklu, 2015, s. 155; Dal', 1879, s. 37; Lunaçarskiy, 1935, s. 173-174). Atasözlerinin bu özelliği ise bir toplumu dil aracılığıyla anlayabilmeyi kolaylaştıran temel yazılı kaynaklar olması açısından birçok çalışmada ana materyal olarak kullanılmaktadır. Bilhassa atasözlerinin yargı bildirmeleri, belirli çıkarımlar ortaya koymaları, tavsiyeler vermeleri gibi eğitici ve öğretici bir işleve sahip olmalarından ötürü belirli bir olguya yönelik söylemler üzerinden temelde hangi düşünceleri yansıttıkları ve böylece toplumların nasıl bir değer yargısına sahip oldukları, hangi dünya bakış açısını benimsedikleri sıklıkla irdelenmiştir. Atasözleri aracılığıyla birçok farklı çalışmada, bilhassa da karşılaştırmalı çalışmalar yoluyla tembellik, müzik, emek gibi çok çeşitli kavramlar üzerinden toplumlar anlaşılmaya çalışılmıştır (Stanek, 2021, s. 169-194; Zelenyayeva, 2020, s. 158-163; Şadrina, 2008, s. 328-285).

Sosyal yaşamın ayrılmaz parçaları olan, onlarsız bir toplumun varlığının dahi düşünülmediği kadın ve erkek de atasözlerinde sıklıkla yer etmiş ve elbette ki çalışmalarda irdelenmiştir. Türkçede kadın ve erkeğe yönelik atasözlerinin incelendiği çalışmalardaki ortak nokta, bu atasözlerinin birçok cinsiyetçi söylemi barındırdığı ve bu cinsiyetçi söylemlerin çoğunlukla kadın kavramı üzerinde yoğunlaşarak kadının nasıl olması gerektiğine dair kadını kalıplara sokmasıdır. A. Ersöz'ün "Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Rollerini" adlı çalışmasında, atasözleri üzerinden toplumsal cinsiyet bakışıyla kadına toplumda biçilen yer irdelenirken kadına biçilen sosyal rol ev işleri ile sınırlı kalmaktadır (2010, s. 168-169). E. Umar'ın "Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadın" adlı makalesinde atasözlerinin toplumların kültürel öğeleri olarak cinsiyet eşitsizliklerine neden oldukları vurgulanmaktadır (2019, s. 110). A. Yılmaz'ın "Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Toplumsal Cinsiyet Algısı-Türk Atasözleri ve Deyimlerin 'Cinsiyetçi' Roller Üzerinde Etkileri" adlı çalışmasında atasözleri aracılığıyla dile yansıyan toplumsal ve kültürel yapı ortaya konmakta, toplumun kadın ve erkek üzerindeki beklentileri kalıplaşmış sözcük öbekleri üzerinden incelenmektedir (2019, s.72). "Türkçedeki

Cinsiyetçi Atasözleri ve Deyimler Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmada ise örnek incelemeleri çoğunlukla kadın üzerinden ilerlemektedir (Yiğitoğlu ve Yalçınkaya, 2016, s. 1659-1669). Toplumların erkeğe yönelik bakış açısını anlamak adına bu alandaki çalışmaların sayısı daha az olmakla birlikte “kadın ve erkek” bir bütün olarak araştırmalarda ele alınmışlardır. Örneğin, S. Küçük’ün “Cinsiyet Ayrımlı Atasözlerinde Kadın ve Erkek Kimliği” başlıklı çalışmasında, dildeki atasözlerinden hareketle kadın ve erkek profilleri incelenmiştir (2003, s. 213-225).

Benzer bir eğilimi Rus dilinde yapılan araştırmalarda görmek mümkündür. Dilde kadın ve erkek ile ilgili atasözlerinde kadın üzerine yapılan incelemeler daha fazla olmakla birlikte kadın ve erkek kavramları üzerinden toplumun bakış açısının irdelenmesi karşılaştırmalı çalışmalarda daha fazla görülmektedir. Sadece erkek üzerine yapılan çalışmalar ise sayıca sınırlıdır. A. Hrutskaya’nın Rus-Fransız dillerinde, kadın ve erkek imgesi üzerinden toplumların bu kavramlar aracılığıyla dil dünya görüşü ve ulusal dünya görüşünün analiz edildiği (Hrutskaya, 2017, s. 90-98); Rus ve İngiliz atasözlerinde erkek imgesinin incelendiği (Detkova, 2014, s. 108-110) çalışmalar bu durumu yansıtan birkaç örnektir.

Bu çalışmada Türk ve Rus dillerinde bulunan atasözleri üzerinden her iki toplumun erkeğe olan yaklaşımı irdelenmiş, erkeğe yüklenen roller ve erkeğe yönelik bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylece her iki toplumun erkeğe yönelik tutumlarının da sosyolojik bir değerlendirmesi ortaya konmaya çalışılmıştır. Veri toplama, analiz ve karşılaştırma yöntemleriyle her iki dildeki atasözleri anlamsal özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Rusçadaki atasözlerinin çoğu doğrudan çeviri yöntemiyle aktarılmış olup anlamın açık olmadığı yerlerde açıklayıcı çevirilere başvurulmuştur. Türkçede anlaşılması güç olan atasözlerinden bazıları da açıklamaları ile birlikte sunulmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda her iki toplumda erkek imajına yönelik benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Bu çalışma çerçevesinde Türk ve Rus toplumlarında eril cinsin temsilcisi erkeğin nasıl algılandığı, nasıl bir yere konduğu ve nasıl şekillendirildiğinin anlaşılması amaçlanmaktadır. Kadına yönelik çalışmalarda çoğunlukla anne, genç kız, kaynana, dul, gelin gibi sözcükler temel alınırken bu çalışmada Türkçe için “erkek”, “adam”, “herif”, “eş (koca)”, “er” ve erkek için kullanılan ve bu bakımdan eş anlamı kabul edilebilecek “yiğit” kelimelerinin geçtiği atasözleri temel alınmıştır. Rus dilinde ise “мужчина (muşşçina - erkek)”, “муж (muş - eş, koca)”, “мужик (muşjik - adam, herif)”

ve “муженёк¹ (mujonok)” gibi aynı kökten türeyen sözcüklerin geçtiği atasözleri incelenmiştir. “Yiğitlik” kavramı Rusçada, doğrudan Türkçede olduğu gibi bulunmadığından çoğunlukla “cesaret” anlamında kullanılan ve kimi durumlarda “erkeklik” olarak yorumlanabilecek (мужество - mujestvo) göstergeli atasözleri taranarak elde edilmiştir. “Yiğit” (богатырь - bogatır) sözcüğünün geçtiği atasözlerinden de Türkçeye anlam olarak en yakın olanlar seçilmiştir.

Yukarıda sıralanan sözcük dizilerinin seçimiyle toplum tarafından erkekler için nasıl bir rol belirlendiği ve de ne gibi sosyal sorumluluklar yüklediği veya bu yükümlülüklerden nasıl ve neden azat ettiği veya edildiği gibi toplumda nasıl konumlandırıldıkları, Türkçe-Rusça dil çifti üzerinden irdelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Türk Dil Kurumunca (TDK) hazırlanan ve sanal kullanıma açılan *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Ömer Aksoy’un *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* ile konuyla ilgili çeşitli makalelerden yararlanılmıştır. Farklı çalışmalarda tekrar eden ya da anlamca konu ile ilintili olan atasözleri derlenmiştir. Buna göre TDK’nin veri tabanında bulunan 2.396 atasözü arasından yukarıda belirtilen kelime dizisinin yer aldığı atasözleri seçilmiştir. “Erkek” sözcüğünün geçtiği 13, “adam” kelimesinin geçtiği 41, “koca” sözcüğü ile 9, “yiğit” kelimesi ile 8 atasözü saptanmıştır. Ömer Aksoy’un *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*’nden ise “adam” kelimesiyle 13, “erkek” kelimesiyle 2 ve “er” kelimesiyle yine 4, “yiğit” kelimesiyle 12 atasözü saptanmıştır. S. Apay ve B. Özer’in “Atasözleri ve Deyimlerde Toplumsal Cinsiyet İmgesi” adlı makalesinde ise daha önceki kaynaklarda saptanmayan “erkek” kelimesiyle 4, “er” sözcüğüyle 2 ve “koca” sözcüğüyle 2 olmak üzere 8 atasözü tespit edilmiştir. (2020, s.1124, 1128). Son olarak S. Küçük’ün “Cinsiyet Ayrımlı Atasözlerinde Kadın ve Erkek Kimliği” adlı çalışmasında konu ile ilgili olup daha önce geçmemiş olan “er” kelimesiyle 2, “erkek” kelimesiyle 3 atasözü alınmıştır (Küçük, 2003, s. 221-222). Türkçe için toplamda 117 atasözü tespit edilmiş ancak tekrar eden atasözlerinin elenmesiyle bu sayı 86’ya düşürülmüştür.

Rusça atasözleri için ise temel kaynak olarak XIX. yüzyılda Rus yazar, etnograf uzmanı, sözlük bilimci V. İ. Dal’in kendinden önceki araştırmacıların da çalışmalarından yararlanarak hazırladığı ve tek temel kaynak hâline getirdiği, içerisinde bulunan 30.130 atasözünün hepsinin tematik gruplara ayrıldığı *Rus Halkının Atasözleri* başlıklı eserden yararlanılmıştır. Tıpkı Türkçede olduğu gibi erkek anlamına gelen “мужчина” kelimesi ile bu kelimeye eş değer olan ve eril cins için kullanılan “мужчина (muşçi-

¹ Eş, koca anlamındaki bu sözcüğün kullanım alanı, konuşma dili olmakla birlikte sahip olduğu son ek sayesinde küçültme-sevgi belirten ve bu bakımdan olumlu bir duyguyu aktaran bir kelimedir.

na)”, “мужик (mujik)”, “муженёк (mujuonok)” ve “-муж (-muj)” kökünden türeyen benzer yapılı sözcüklerinin geçtiği atasözleri incelenmiştir. Belirtilen kaynakta karı-koca (Муж-Жена) başlığı altında 119 atasözünden ilgili kelimelerin olduğu 50 atasözü alınmıştır. Bu kaynağın dışında V. P. Jukov’un *Rus Atasözleri ve Özdeyişler* sözlüğü de incelenmiştir. Yaklaşık 1200 atasözü ve özdeyişin bulunduğu kaynakta ilgili sözcükler dikkate alındığı ve daha önceki kaynakta yer alan atasözleri çıkartıldığında 9 yeni atasözü tespit edilmiştir. Diğer kaynaklardan alınan ve bu bakımdan da tekrar eden atasözleri çıkartılmıştır. Buna göre M. A. Rıbnikova’nın aynı adlı *Rus Atasözleri ve Özdeyişleri* sözlüğünde ise ilgili kelimeler baz alınarak yeni olan 16 atasözü seçilmiştir. *Rusçada Konulara Göre Atasözleri ve Özdeyişler* başlıklı çevrim içi sözlükten 14 atasözü alınmıştır. K. Bersenyeva’nın *Rus Atasözleri ve Deyişler* adlı çalışmasından 7 atasözü incelemeye dâhil edilmiştir. Son olarak İ. M. Snegirev’in *Rus Halk Atasözleri ve Kıssalar* adlı çalışmasından 22 atasözü eklenmiştir. “Yiğitlik” ve “yiğit” sözcükleri için ise basılı kaynakların yanı sıra çevrim içi kaynaklardan da yararlanılmıştır. A. M. Jigulev’in *Rus Halk Atasözleri ve Söylevleri* adlı çalışmasında “cesaret, erkeklik, yiğitlik” anlamında 9 atasözü tespit edilmiştir. *Rus Bilgeliği Kaynağı* adlı çevrim içi sözlükten “yiğit” kelimesinin geçtiği 6 atasözü saptanmıştır. Böylelikle ilgili sözcükler temel alınarak Rusçada incelenen atasözü sayısı 133’tür.

Rusça atasözlerinin Türk dilindeki anlamsal karşılıkları parantez içinde verilerek sunulmuş, gerekli yerlerde semantik açıdan açıklamalar verilmiştir. Türkçe atasözleri için de ilk okunuşta anlaşılması kolay olmayan kimi atasözleri açıklamalarıyla aktarılmıştır. Atasözleri anlamsal bütünlükleri açısından belirli bir kategoride toplanarak sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Atasözlerinin çok anlamlılık yansıtabilecekleri de göz önüne alınarak sınıflandırmaların araştırmacıya göre farklılık gösterebileceği de kabul edilmektedir.

Türkçede ve Rusçada Erkeklerle Yönelik Atasözleri

Tarafımızca her iki dilde yapılan incelemeler sonucunda benzer ifade ve dil yapısına sahip atasözlerinin sayısının oldukça nadir olduğu tespit edilmekle birlikte anlamsal yakınlık gösterebilecek veya her iki milletin erkeğe yönelik bakış açılarını yansıtabilecek atasözlerinin sınıflandırması yapılmaya çalışılmıştır. Buna göre her iki dildeki atasözlerinde erkeklerin nasıl olması gerektiği farklı yaklaşımlarla verilmektedir. Türkçede erkeklerin sahip olması gereken meziyetler, ağırlıklı olarak olumlu anlam taşıyan kelime seçimleriyle sunulurken Rusçada erkek imajı sahip olması beklenen iyi huy, güzel karakter kavramlarıyla şekillendirilmeye çalışılmaktadır.

Tablo 1

Erkeği “Huy, Davranış, Meziyet” Gibi Özellikleri Açısından Şekillendiren Atasözleri

Türkçe	Rusça
1. Erkeğin iyisi eşeğinden, kadının iyisi eşiğinden bellidir.	1. Мужику не покор, что за поясом топор (Bir adamın kemerinin arkasında balta varsa boyun eğmez).
2. Erkek getirmeyi, kadın yetirmeyi bilmeli* ² .	2. Мужик -то гол, да в руках у него кол: есть надежда, что будет и одежда. (Adamın hiçbir şeyi yoksa bile ver eline kazığı, bu bile üzerine giyecek bir giysin olacağına vaadini verir).
3. Erkek koyun, kasap dükkânına yakıştır.	3. Родители берегут дочь до венца, а муж жену до конца (Ebeveynler kızına evlendirene kadar, eşi ise sonsuza kadar bakar).
4. Kadının şamdanı altın olsa mumunu dikecek erkektir *.	4. Богатый мужик – умён, кормлена лошадь – добра (Zengin adam akıllıdır, yemi verilmiş at iyidir).
5. Erkekliğin onda dokuzu kaçmaktır.	5. Мужик (хоть и) сер, да (а) ум у него не черт (не волк) съел (Adam fakir olsa da aklını şeytan (kurt) yememiştir).
6. Erkeklik öldü mü?	6. У умного мужа и глупая жена досужа (Akıllı adamın aptal eşi bile akıllı olur).
7. Erkeklik sende kalsın!	7. Мужик деревенский хоть сер, да сбойлив (Köylü adam fakir olsa da güçlü, kuvvetlidir).
8. Erkek arslan arslan da dişi arslan arslan değil mi?	8. Береживый мужик от двора не бежит (Tutumlu, iyi adam sorumluluktan kaçmaz).
9. Er olan ekmeğini taştan çıkarır.	9. Барская хворь – мужицкое здоровье (Soylu adam hastalıklı, erkek adam sağlıklıdır).
10. Erkek fedakâr, kadın cefakâr.	10. Бешенному мужу и море за лужу (Çılgın bir adam hiçbir şeyden korkmaz).
11. Er kocarsa koç olur, karı kocarsa hiç olur.	11. Август-батюшка заботой-работой мужика тешит (Ağustos adamı ilgisiyle, adamı işle meşgul etmesiyle sevindirir).
	12. Мужа чтут за разум, а жену по уму (Kocaya zekâsından, kadına aklından dolayı saygı duyulur).

Türkçede erkeği şekillendiren atasözleri, görüleceği üzere doğrudan değil, ağırlıklı olarak dolaylı bir anlatıma sahiptir. Bu anlatım şekli ise

² Yıldızla işaretli olan atasözleri bizce anlam çeşitliliğine sahiptir, bu açıdan yapılan sınıflandırmalardaki tablolarda birkaç kez yer yerilmiş olan ifadelere işaret etmektedir.

çoğunlukla kadın üzerinden veya kadın ile karşılaştırılarak yapılmaktadır. Buradan erkek imgesinin, yoğunluklu olarak kadın-erkek bütünlüğü çerçevesinde ele alındığı söylenebilir. Bu yaklaşım ile ilintili atasözleri Tablo 7’de daha detaylı olarak incelenmektedir. Tablo 1’de Türk dilinde erkeğe yönelik ifadelerle baktığımızda erkek varlığı ile kendini belli eder, sorumluluk sahibidir, evine bakar, çalışkandır, zorlu görevler ona yaraşır çünkü bunları yerine getirebilecek güçtedir; bu bakımdan da fedakârdır, meziyetlidir, başı çekendir. Ailenin başı olma fikri ön plandadır.

Yine bu gruptaki atasözlerinde “erkek” ve “erkeklik” sözcükleri temel alındığında erkek, yeri geldiğinde cesur yeri geldiğinde ise kendisini korumayı bilmelidir. Bunun yanında erkeğin karşı cinse karşı sorumlulukları olduğu, evi geçindirerek ailesini besleyip koruyup kollayacak kişi olduğu ifade edilmektedir. Apay ve Özer’e göre bilhassa “Erkeklik öldü mü?”, “Erkeklik sende kalsın!” ifadeleri olgun ve erdemli olmayı gerektirmekte, bu görüş de erkeğe daha fazla psikososyal bir yük yüklemektedir (2020, s. 1124).

Türkçede “adam” sözcüğü ile oluşturulan atasözleri genellemeleri de kapsayabildiği için her zaman doğrudan erkeğe işaret etmeyip insana yönelik olarak onun davranış ve hâlleri için söylenmiş olabilir. Bu doğrultuda “adam” kavramı her iki cinsiyete de göndermede bulunabilmektedir (Özkan ve Gündoğdu, 2011, s. 1143-1144). Buna karşılık toplumda erkeğin rolünün daha baskın olduğu düşünülecek olursa bizce bu söylemlerin çoğunlukla eril cins için zikredilmiş oldukları daha ihtimal dâhilinde görünmektedir. Bu kullanıma ilişkin birkaç örnek aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2

Genel Olarak Erkeğe Yönelik Olan Atasözleri

Türkçe	Rusça
1. Mal, adama hem dost hem düşmandır.	1. Мужичок неказист, да в плечах харчист (Adam kötü de olsa geniş omuzlusu hoştur).
2. Kürk ile börk ile adam olunmaz.	2. Мужик богатой, что бык рогатой (Zengin erkek, boynuzu olan öküz gibidir).
3. Mürüvetsiz adam , suyu çekilmiş değirmene benzer.	3. Мужик добрый не проказник, работает и праздник (İyi adam haylaz değildir, bayram günü bile çalışır).
4. Adamın kötüsü olmaz, meğer züğürt ola.	
5. Adamın iyisi işbaşında (alışverişte) belli olur.	
6. Kalıp kıyafetle adam , adam olmaz (Kılık kıyafetle adam, adam olmaz).	

Buradaki atasözlerine baktığımızda erkeklerin dış görünüş ve kazançlarına yönelik söylemler görülmektedir. Türk atasözlerinde giyim kuşamın

erkek için bir gösterge olamayacağı ifade edilmekle birlikte fakirlik ya da muhtaç olma hâli erkeklerle yakıştırılmamaktadır. Buradan hareketle bir erkeğin yaptığı iş ile kendisini ortaya koyup kazancını sağlaması gerektiği, “erkeklik” kavramının sadece giyim kuşam ile mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Türk atasözlerinde erkeklerin dış görünüşü kıyafet üzerinden değerlendirilirken Rus atasözlerinde bu daha çok fiziksel özellikleri ile ilintili olarak karşımıza çıkabilir. Yine zenginliğin olumlu yanına vurgu yapan ve de iyi bir erkeğin çalışkanlığı ile ön plana çıktığı ifadelere de rastlanmaktadır.

Türkçede “adam” sözcüğü kullanılarak genel yargı belirten birçok atasözü vardır. Bunlar daha çok “insan” anlamını karşılayan sözcükler olup Rusçada bunun için aynı anlamı veren “человек (çelovek)”³ göstergesi kullanılmaktadır. Aşağıdaki tabloda birkaç benzer örnek sunulmuştur.

Tablo 3

“İnsan” ve “Adam” Sözcükleri ile Genel Yargı Bildiren Atasözleri

Türkçe	Rusça
1. Adam adama (gene, her zaman) gerek olur ⁴ .	1. Человек человека стоит. Человек не для себя родится (İnsan insana gerek. Kişi kendi için doğmaz).
2. Adam adamdır , olmasa da pulu; eşek eşektir, olmasa da çulu (atlastan olsa çulu).	2. Всякий человек по делу узнается (Her bir insan yaptığı işle belli olur).
3. At, adımına göre değil adamına göre yürür.	3. Лошадь узнают в езде, человека в общении (At yürüyüşünden, insan konuşmasından belli olur).
4. İnsanın (adamin) alacası içinde, hayvanın alacası dışındadır.	4. Человек не грибок, в день не растёт (İnsan mantar değil ki bir günde ortaya çıksın).
5. Adam (insan) yanıla yanıla, pehlivan yenile yenile.	5. Гора с горой не сходится, а человек с человеком сойдется (Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur).
6. Adam kıymetini adam bilir.	6. Людей-то много, да человека нет (İnsan çok da adam olan yok).
7. Adam hacı mı olur ulaşmakla Mekke’ye, eşek derviş mi olur taş çekmekle tekkeye?	
8. Adamin yere bakanından, suyun yavaş akanından kork.	

³ Bunun dışında sadece insanı niteleyici sıfatlar ile isim veya sıfat kullanmadan insana ait özelliklerin doğrudan ifadesi ile de atasözlerinin oluşturulduğu görülmüştür. Bu sözcüğün örnekleri İ. Dal’ın *Rus Halkının Atasözleri* adlı çalışmasından alınmıştır. Söz konusu sözcük ile 310 atasözü tespit edilmiş, anlamsal yakınlığa sahip olanlardan birkaçı Tablo 3’te sunulmuştur.

⁴ Adam adama gerek olmasa her biri bir dağ başında olurdu ve adam adama (gene, her zaman) gerek olur, (iki serçeden börek olur) (Aksoy, 1993, s. 53).

Yukarıdaki örneklerden de görüleceği üzere Türkçedeki atasözleri “adam” sözcüğü açısından incelendiğinde toplumsal cinsiyete yönelik kesin bir ayırım yapabilmek söz konusu olmamakla birlikte yine de “Erkek nedir?”, “Kimdir?”, “Nasıldır?” sorularına cevap olabilecek oldukça belirleyici ifadeler görülmektedir. Buna göre erkek, kolektif bilinçte toplumda daha ön planda olmakla birlikte tecrübe kazanması, “erkeklik” sıfatına sahip olabilmek için yaptığı iş, söylediği söz ve davranışlarla kendini belli eder ve toplumdaki yerini de buna göre edinir. Rus atasözlerinde de benzer örnekler söz konusudur.

Buraya kadar Rusçadaki atasözlerine baktığımızda toplumda erkek imajının şekillenmesinde tarihin ve yaşam biçiminin büyük bir rolü vardır. Rus kaynaklarında erkek çoğunlukla hükümdar, çar, usta, soylu ve köylü olarak karşımıza çıkmaktadır. Erkeği şekillendiren atasözleri de bu roller üzerinden yapılmaktadır. Tablo 1’de bu roller üzerinden erkeği değerlendirdiğimizde soylu erkekler zayıf, toprağa yakın, fiziksel güç gerektiren işlerle iç içe olan, çalışan, ağırlıklı olarak köylü sınıfındaki erkekler daha güçlü, kuvvetli olarak değerlendirilmektedir. Erkeğin savaşçı ve korkusuz bir yapısının olduğu vurgulanmakla birlikte çok zenginliği olmasa da meziyetleri sayesinde ailesine bakabileceği aktarılmaktadır. Bu açıdan Rus toplumunda erkek; koruyucu ve korkusuz olması, eşine, ailesine bakabilecek olması, akıllı, sorumluluk sahibi olması, çalışkanlığı ve çalışmayı sevmesi gibi özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Erkeğin kimi meziyetleri özellikle de Türkçede olduğu gibi kadın ile karşılaştırılarak ön plana çıkarılmaktadır. Örneğin erkeğin zekâsına ilişkin atasözleri buna işaret etmektedir, diyebiliriz.

Rus erkeği genel olarak dış görünüşü ile ön planda değildir. Rus erkeğinin dış görünüşü her zaman dikkat çekici olmasa da çalışma becerisi, gücü ve zekâsı öne çıkan özellikleri arasında sıralanır. Özellikle de çalışmayı sevmesi, çalışkan olması, sorumluluk sahibi olması olumlu özelliklerinden kabul edilir. Çalışma eylemine bir erkeğin kendisini ortaya koyma, gerçekleştirme araçlarından biri olarak bakılır. Rus erkeği boyun eğmez ve korkusuzdur. Bu bakımdan özgürdür, bağımsızdır. “Çılgın adam hiçbir şeyden korkmaz.” ifadesinde erkeğin korkusuzluğuna vurgu yapılabileceği gibi nerede ne zaman durması gerektiğini bilmemesi de ifade edilebilir. Bu bakımdan atasözlerinin kimilerinde çok anlamlılık söz konusu olabileceği gibi bunlar yoruma da açık olabilir.

Türkçede erkeği şekillendiren kimi atasözleri de “yiğitlik”, “mertlik” gibi kavramlar üzerinden gerçekleşebilmektedir. TDK sözlüğüne göre yiğitlik, “yiğit olma durumu, yiğitçe davranış, erkeklik, yüreklilik, cesaret, mertlik” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere Türk toplumunda erkek imajı korkusuz, cesur, savaşta çarpışan, kendisi ve toplum için yeri geldiğinde dövüşebilen bireyler şeklinde yansımaktadır. Somut eylemlerin sonucunda ortaya çıkan bu erkek imajı şeffaflık, dürüstlük

gibi kavramları da kapsar. Aşağıdaki tabloda her iki dilde bu kavramlarla ilintili atasözlerine ait örnekler verilmektedir.

Tablo 4

“Yiğit” ve “Yiğitlik/Cesaret” Kavramları ile İlişkili Atasözleri

Türkçe	Rusça
1. Yiğidim yiğit olsun da yerim çalı gibi olsun.	1. Если у тебя есть мужество , дело не будет тяжёлым (Eğer cesaretin varsa, iş zor gelmez).
2. Yiğidin malı meydandadır.	2. Мужественному человеку никакое дело не трудно (Yiğit adama hiçbir iş zor gelmez).
3. Yiğidin sözü, demirin dertliği.	3. Мужество рождается в борьбе (Yiğitlik mücadeleden doğar).
4. Yiğidin yiğide ekmeği ödünç, kötüye sadaka.	4. Мужество создаёт победителей (Cesaret kazananları yaratır).
5. Yiğit arkasından vurulmaz.	5. Мужество — это сила (Yiğitlik, güçtür).
6. Yiğidin başından devlet irak değildir.	6. Сто малодушных не заменят одного мужественного (Yüz korkak, bir yiğidin yerini tutmaz).
7. Yiğit bin yaşar, fırsat bin düşer.	7. Было бы мужество — оружие всегда найдется (Silah her zaman bulunur, yeter ki cesaret olsun).
8. Yiğit ekmeğiyle yiğit beslenir.	8. Бой не опасен, если ты мужеством красен (Yeterince cesursan, dövüşmek tehlikeli gelmez).
9. Yiğit lakabıyla anılır.	9. Хотя ростом маловат, да мужеством богат (Boyu kısa ama cesaret dolu).
10. Yiğit meydanda belli olur.	10. Славна богатырями земля русская (Rus toprakları yiğitleriyle görkemlidir).
11. Yiğit yarasına yiğit katlanır.	11. Не родом богатырь славен, а подвигом (Yiğit soyuyla değil, başarıyla ünlüdür).
12. Yiğit yiğide at başışlar.	12. Богатырь умирает, а слава воюет (Yiğit ölür, şanı yürür).
13. Ağalık (beylik) vermekle, yiğitlik vormakla.	13. Богатырская рука однажды бьет (Yiğidin eli gün gelir vurur).
14. Ağası yiğit olanın tebaası sarhoş gezer.	14. Богатыря узнаешь на поле брани (Yiğidi savaş meydanında tanırsın).
15. At arıkla, yiğit gariplikle.	15. Богатырь умрет, имя его останется (Yiğit ölür, ismi yaşar).
16. At ölür meydan kalır, yiğit ölür şanı kalır.	
17. Atta karın, yiğitte burun.	

İlgili kavramlar üzerinden öncelikle Türk atasözlerini incelediğimizde erkek imajı dayanıklılığı, acılara katlanmayı gerektirir. Erkeğin çektiği acılar ikinci planda olmalı, bunlar için şikâyet etmemelidir çünkü toplumda kendini nasıl ortaya koyarsa öyle anılacaktır. Yaptığı işler, davranışlar kendisini şekillendiren faktörlerdir. Yiğit kişiye saygı duyulur, korunup kollanır. Buna karşılık bu söylemler aracılığı ile erkekler üzerinden başka bir sosyopsikolojik baskı hissedilebilir. Geçmişten günümüze erkeklerin bilinçaltlarına işlenerek süregelen söylemlerin şekillendirici işlevleri görülebilir. Erkeğin bu bakımdan duygularını kadınlara oranla daha az dışa vurmalarının, duygu ve düşüncelerini daha az belli etmelerinin temelinde benzer söylemlerin rolü görülebilir. Bununla birlikte bilhassa bu gruptaki kelimelerde erkek dayanışması belirgin bir şekilde görülmektedir. Cesaret örneği sergileyen erkekler, birbirlerine destek olur, birbirlerinin arkasında dururlar. Bu bakımdan Türk toplumunda erkekler arası kolektif bilinç daha gelişmiş görünmektedir. Rus atasözlerine baktığımızda ise yiğitlik mücadele ruhuyla ön plana çıkmaktadır. Kişi eğer bu kavramın özelliklerini taşıyorsa yaptığı iş ona ağır gelmez. Yiğitlik; cesaret, mücadele, mertlik gibi diğer meziyetlerle ön plana çıkarken kişinin yaptığı veya yapacağı işlerde bu kavramların önemi ortaya konmaktadır. Bu kavramlar açısından her iki dilde benzer söylemlerin bulunduğunu ifade etmek mümkündür.

Türk dilinde erkeğin kendisini huy, davranış gibi açılardan yeren ifadeler, başka bir deyişle erkeğe yönelik olumsuz anlama sahip atasözlerine rastlanmamıştır⁵. Buna karşılık Rusçada olumlu olduğu kadar erkeğin çeşitli özelliklerini yeren olumsuz anlama sahip atasözleri de mevcuttur. Rus atasözlerinde erkeğin olumsuz özellikleri arasında aptallığı, düşünmeden iş yapması, sonradan aklının başına gelmesi, inatçılığı, kurnazlığı, kaba kuvvet kullanması, acımasızlığı, sertliği ile kolay yönetilebilir olması ve karakter olarak zayıflığı gibi nitelikler ön plana çıkmaktadır. Aşağıdaki tabloda açıklamaya ilişkin birkaç örnek sunulmaktadır.

Tablo 5

Erkeğin Olumsuz Yanlarına Vurgu Yapan Atasözleri

Türkçe	Rusça
Türkçede benzer ifadele- re rastlanmamıştır.	1. Мужик сосну рубит, а по грибам, да ягодам шепка бьет (Adam çam ağacını keser, mantarlarla orman meyvelerinin üzerine kesilen ağacın talaşları dökülür). 2. Мужик задним умом крепок (Erkeğin akli sonradan gelir).

⁵ “Adam” sözcüğü ile ilintili atasözlerinde yer alan “Adamın ahmağı malını över damın alacağı içinde, hayvanın alacağı dışında” ifadesi bir örnek olabilir ancak her iki tür için de bir genelleme anlamı taşıyabileceği için buraya alınmamıştır.

Türkçede benzer ifadeler rastlanmamıştır.	<p>3. Мужик, что рогатина: как упрется, так и стоит (Erkek mızrak misali, toprağa çakıldı mı öylece durur).</p> <p>4. Мужик, что мешок: что положишь, то и несёт (Adam içi boş torba gibidir, içine ne koyarsan taşır – adamın içini neyle doldurursan onunla dolar).</p> <p>5. Красные похороны, когда муж жену хоронит (Koca, karısını gömdüğünde cenaze güzeldir).</p> <p>6. Был у меня муж Иван – не приведи Бог и вам (İvan adlı bir kocam vardı – Tanrı size öylesini vermesin).</p> <p>7. Мужика посади за стол, а он ноги на стол (Adamı masaya oturtsan, o ayaklarını uzatır).</p> <p>8. Передовой мужчина, а на устах матерщина (Erkek öncül rolde ama ağız küfür dolu).</p> <p>9. Муж возом не навозит, что жена горшком наносит (Erkeğin araba ile taşıyamadığını, kadın bir kap kacakla taşır).</p>
---	---

Bunların yanı sıra erkeğin sahip olduğu diğer kötü huylar atasözlerinde açgözlülük, cimrilik, kıskançlık olarak yansımaktadır.

Tablo 6

Erkeğin Sahip Olduğu Kötü Huylar Hakkındaki Atasözleri

Türkçe	Rusça
Türkçede benzer ifadeler rastlanmamıştır.	<p>1. Мужик глуп, как свинья, а хитёр, как черта (Erkek domuz gibi aptal, şeytan gibi kurnazdır).</p> <p>2. Сыта свинья, а всё жрёт; богат мужик, а всё копит (Domuz tok olsa da sürekli yer; adam zengin olsa da sürekli olarak para biriktirir).</p> <p>3. Тут мешок, да скупают мужичок (Kocaman torbası var ama adam cimri).</p> <p>4. Любит жена и старого мужа, коли не ревнив (Eğer kıskanç değilse kadın yaşlı erkeği bile sever).</p> <p>5. За ревнивым мужем быть – не в корысти свою молодость износить (Kıskanç adamla evli olmak, gençliğini heba etmektir).</p>

Bu kötü huyların dilde domuz ve şeytan imgeleriyle aktarılması da ilgi çekicidir. *Rus Mantalitesi Sözlüğü*'nde “domuz/domuzluk” ifadeleri, insan yaşamının iç ve dış dünyasındaki kirliliğin bir yansımasını ortaya koyan bayağı davranışları yansıtmaktadır. Kabalık, alçaklık, cehalet, barbarlık bu davranışı belirleyen unsurlardandır (Колесов, Колесова ve Харитонов,

2014, s. 217). Bu bakımdan iyi ve kötü erkek karşılaştırıldığında şeytan gibi kurnaz, domuz gibi doyumsuz, açgözlü, cimri, inatçı, kıskanç, kaba erkekler toplumca yerilmektedir. Erkeğin cimriliği ise daha çok hâli vakti yerinde olanlara yöneliktir.

Yaradılışın temelindeki kadın-erkek birliğinin atasözlerine yansımaları olumlu olabildiği gibi olumsuz yönleriyle dilde yer etmiştir. Erkeği, davranışlarından kaynaklı sorumluluk ve yükümlülüklerden uzaklaştırıcı birçok atasözü de bulunmaktadır. Bu tutum bilhassa kadın üzerinden yapılmaktadır. Erkeğin hata yapmasındaki temel neden olarak “doğası gereği şeytani, uğursuz, güvenilmez olan kadın” görülmektedir (Ersöz, 2010, s. 177) ve bu bakımdan erkeğin hata yapması erkeğin kendisine değil kadına bağlanmaktadır. Kadın üzerinden erkeği haklı gösteren ve/veya sorumluluğu bir şekilde kadına yükleyici atasözleri arasında şunlar gösterilebilir.

Tablo 7

“Kadın Üzerinden Erkeği Haklı Gösteren” ve/veya “Sorumluluğu Kadına Yükleyen” Atasözleri

Türkçe	Rusça
<p>1. Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca erkek köpek ardına düşmez.</p> <p>2. Kadın istek göstermezse, yüz vermezse erkek onun peşine düşmez.</p> <p>3. Dişi yalanmazsa erkek dolanmaz.</p> <p>4. Kadın istek göstermezse, yüz vermezse erkek onun peşine düşmez.</p> <p>5. Erkek sel, kadın (avrat) göl (erkek, parayı bilinçsizce harcama eğiliminde olsa bile kadın buna meydan vermemeli, tutumlu olmalıdır).</p> <p>6. Erkeğin şeytani kadın (karı)/ (Kadın erkeğin şeytanıdır)*.</p> <p>7. Erkek yapar koç olur, kadın yapar hiç olur.</p> <p>8. Altın başlı kadından, cılız başlı erkek daha iyi.</p> <p>9. Erkeğin elin kınası, kadının yüz karası.</p> <p>10. Erkeğin nefsi birdir, kadının ki dokuz.</p>	<p>1. Мужчина грех за порогом остается, а всё жена домой несёт (Erkek günahını ev dışında bırakarak kolay saklar, kadın her şeyi evine taşır).</p>

Bu ifadelerde erkeğin eylemlerinden kaynaklı davranışlardan bireyin kendisinin değil, kadının sorumlu tutulduğu görülmektedir. Esasında birey olarak erkek sadece kendisine değil, toplumun bir parçası olan kadına karşı da, saygı ve sınır çerçevesinin aşılması gibi, sosyal sorumluluklarını göz ardı etmiş olmaktadır. Sorumluluğu başkasına yükleyici atasözlerinin yaratabileceği temel olumsuzlukların başında toplum yararına zıt yöndeki eylemlerinin bilinçaltı düzeyinde teşvik edilmesi olduğunu söylemek mümkündür. Atasözleri, yaşanmışlıkları geçmiş tecrübelerle aktarıyor olsa da cinsiyetler üzerinden benzeri söylemlerin toplumların temellenmesinde olumsuz etkileri olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanında erkek “evin geçimini sağlayan ve kadına göre daha üst düzey bir statüye sahip bir birey olarak karşımıza çıkmakta iken yine aynı bağlamda kadının görevinin erkeğin getirdiği kazancı yetirmek”, onu mutlu etmek olduğu görülmektedir (Özkan ve Gündoğdu, 2011, s. 1143). Rus atasözlerinde ise doğrudan kadını suçlayıcı ifadeler olmasa da yine kadın üzerinden erkek ve kadını yaptıkları eylemler çerçevesinde değerlendiren ve birbirinden ayırmak üzere yapılan bir karşılaştırma söz konusudur. Sayı olarak Türkçeye oranla daha sınırlı oldukları görülmektedir.

Rusça ve Türkçede erkeklere ya da erkeklik kavramına ilişkin atasözleri içerisinde bir alt grup oluşturabilecek bir diğer faktör olarak karı koca ilişkileri karşımıza çıkar. Erkek ve kadın bütünlüğüne yönelik atasözleri karı koca ilişkileri çerçevesinde ele alındığında her iki dilde benzer yaklaşımlar olduğu görülmektedir.

Tablo 8

“Eş Olarak Erkeğin Rolü”ne Yönelik Atasözleri

Türkçe	Rusça
1. Ana kızına taht kurar, kız bahtı kocadan arar.	1. Мужик в семье, что матица в избе (Adam ailenin, kadın evinin başındadır).
2. Baba (evlat, oğul) ekmeği zindan ekmeği, koca (er) ekmeği meydan ekmeği.	2. Мужик да собака на дворе, а баба да кошка в избе ⁶ (Adam ile köpek avluda, kadın ile kedi de evde olur).
3. Baba vergisi görümlük, koca vergisi doyumluk.	3. Муж говорит: я глава, а жена, - А я шея, куда хочу, туда головушку верчу (Koca, baş benim; kadın da ben boynum; nerede istersem boynumu oraya çeviririm der).
4. Çalı idi çırpı idi, evim idi ya, ayı idi uyu idi, kocam idi ya.	
5. Çocuk seversen beşikte, koca seversen döşekte.	

⁶ Atasözü, söz dizimi değiştirilmiş şekliyle de dilde görülebilir: Кошка да баба всегда в избе, а мужик да собака всегда на дворе.

<p>6. Kocana göre bağla başını, harcına göre pişir aşını⁷.</p> <p>7. Erim er (yiğidim yiğit) olsun da yerim (durağım) çalı (kaya) gibi olsun.</p>	<p>4. Мужик в оба глядит, а жена промеж глаз норовит (Adam tetikte, kadın eylemde)⁸.</p> <p>5. Баба прядет – не по две рубахи носит, а мужик не прядет – да не наг ходит (Kadın örse de iki gömlek bile giyemez, adam örmese de çıplak gezmez).</p>
--	--

Türk atasözlerinde bir eş olarak erkeğin rolü veya erkeğin toplumdaki yeri, erkeğe olan bakış açısı yine çoğunlukla kadın üzerinden belirlenmektedir. Bu bakımdan kadının mutluluğu eşine bağlanmaktadır. Eğer kadın kocasını mutlu eder, görev ve sorumluluklarının bilincinde olursa kendisi de mutlu olur. Bununla birlikte atasözlerinden de anlaşılacağı üzere hem erkek hem de kadın için evlilik olumlu bir müessesedir, toplumda bireyin yeri açısından “evli olma” olgusu ön plana çıkmaktadır. Erkeğin kadını rahat ettireceği, erkek ister çirkin ister kaba nasıl olursa olsun yine de olsun anlayışı bulunmaktadır. Kadının erkeği her türlü hoş tutması gerektiği ve erkeğin öncelikli istekleri aktarılmaktadır. Bununla birlikte bu atasözlerinde esasında toplumun sadece erkeğe değil, kadın-erkek ilişkileri üzerinden aile kavramını oluşturan kadın ve erkeğe bakış açıları görülmektedir. Buna göre; 1) kadının mutlu olması için erkeğin iyi olması gereklidir, 2) kadını gönül rahatlığıyla yaşayacağı yer kocasının yanındır çünkü yaşam boyu kocası eşine bakacak olandır, 3) erkek nasıl olursa olsun, ister iyi ister kötü, kadının başını sokacak bir yeri, kendisini koruyacak bir eşinin olması toplumca önemli görülen noktalar olarak ortaya çıkmaktadır. Rus dilindeki atasözlerinde erkeğin aile içerisindeki konumu da yine çoğunlukla kadın üzerinden karşılaştırılarak tespit edilmeye çalışılmakla birlikte kimi zaman erkek, kimi zaman da kadın ailenin “reisi” konumundadır. Bilhassa bu kategorideki üç ve beş numaralı atasözlerinde adamın baş, kadının boyun olması ve kadının yine de kendi bildiğini yapması; bir diğerinde ise adamın dikkat kesildiği, kadının ise eyleme geçtiğinin ifade edilmesi bu ikiliği belirgin olarak ortaya koymaktadır.

Rus atasözlerinde yine kadınlar üzerinden toplumda evliliklerin önemi, bir erkeğin eşi olmadan eksik olacağı, her ne kadar kimi olumsuz özelliklere sahip de olsa kadın için bir dayanak, güvence olarak görülmektedir. Türkçede de benzer örnekler görülmekle birlikte Rusçada bunların sayısı daha fazladır. Öncelikle kadınlar için, ardından erkekler için evliliğin gerekliliğini/önemini gösteren atasözleri sırasıyla sunulmaktadır.

⁷ Alternatif olarak: Erine göre bağla başını, tencerene göre kaynat (pişir) aşını.

⁸ Bire bir çevirisi: Adam iki yanı da kollar, kadın da kaşının arasına yumruğu çakar.

Tablo 9*“Kadın için Evliliğin Önemi”ni Ortaya Koyan Atasözleri*

Türkçe	Rusça
<p>1. Erkeksiz avrat, yularsız at.</p> <p>2. Arı gibi eri olanın dağ kadar yeri olur.</p> <p>3. Avradı eri saklar, peyniri deri.</p> <p>4. Horoz kadar eri olanın harman kadar yeri olur.</p> <p>5. Dumansız baca olmaz, kahırsız koca olmaz.</p>	<p>1. Жена без мужа – всего хуже. Жена без мужа – вдовы хуже (Kocasız bir kadın en kötüsüdür, eşsiz erkek ise duldan beterdir).</p> <p>2. Без мужа жена – всегда сирота (кругом сирота) (Kocasız kadın daima öksüzdür).</p> <p>3. Муженёк хоть всего с кулачок, да с мужчиной головой не сижу сиротой (Kocam yumruk boyunda olsa da sayesinde öksüz öksüz oturmuyorum).</p> <p>4. За мужчину жену есть кому вступитья (Kadın kocasına arka çıkar, kotur kollar)⁹.</p> <p>5. С ним горе, а без него вдове. Хоть лыками шит, да муж (Varlığı bir dert, yokluğu bir başka dert; sak¹⁰ lifinden yapılmış da olsa yine de kocadır).</p> <p>6. Худ мужичишко, да огородишко (Koca kötü olsa da yine de bir dayanaktır).</p> <p>7. Как бы муж ни ворона, но жене оборона (Koca ne kadar karga gibi olsa da kadına dayanaktır).</p> <p>8. Худ мужичишко, да тацит пудишко (Koca kötü olsa da eve bir şeyler taşır, ev için çalışır).</p>

Tablo 10*“Erkek için Evliliğin Önemi”ni Ortaya Koyan Atasözleri*

Türkçe	Rusça
<p>Türkçede erkeğin mutlaka evlenmesine ilişkin benzer ifadeler rastlanmamıştır.</p>	<p>1. Мужик женатый, как пан богатый: в головах подушка, на руке подружка (Evli adam soylu gibi zengindir; başında yastık, kolunda yol arkadaşı olur).</p>

⁹ Nasıl erkek kadının dayanağı ise kadın da erkeğine dayanaktır.

¹⁰ Sak (Rusçası - лыко): Ihlamur, söğüt gibi ağaçlardan elde edilen katmanlı veya şeritlere bölünmüş yaprak parçaları.

<p>Buna karşılık Rus atasözlerinin 6 ve 7. maddesinde eşi üzerinden erkeğin zenginliğinin artmasına karşı özellik sergileyen atasözlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlar Tablo 1’de de yer alan şu atasözleridir:</p> <p>1. Kadının şamdanı altın olsa mumunu dikecek erkektir*.</p> <p>2. Erkek getirmeyi, kadın yetirmeyi bilmeli*.</p>	<p>2. Мужик без бабы пуше малых деток сирота (Kadınsız erkek, öksüz çocuklardan da öksüzdür).</p> <p>3. Что гусь без воды, то мужик без жены (Susuz kaz neyse eşsiz erkek de odur).</p> <p>4. Мужчина оженится, а жеребец не ожеребится (Augır taysız olur ama erkek evlenmese olmaz).</p> <p>5. Без мужа, что без головы; без жены, что без ума (Kocasızlık kafasızlık; karısızlık akılsızlıktır).</p> <p>6. Муж любит жену здоровую, а брат сестру богатую (Koca, sağlıklı eş; erkek kardeş de zengin kız kardeş sever).</p> <p>7. Муж любит жену богатую, а тещу тороватую (Koca; hanımın zenginini, kaynananın eli açık olanını sever).</p>
---	---

Rus toplumunda erkek, eşi varsa varlığını pekiştirir. Evlenmemiş bir erkek toplumca hoş karşılanmaz. Bu bakımdan topluma göre erkeğin temel hayat amaçlarından birisi de evlenmektir. Bununla birlikte evlilik yaparak Rus erkeği varlığına zenginlik katabilmiştir. Özellikle son iki örnek bunu destekler niteliktedir. Rusya’da XIX. yüzyılda çeşitli bölgelerde uygulanan yasalara göre eşin para, küçükbaş hayvan gibi çeyiz olarak getirdiği ortak mallar erkeğin yönetimi altında kullanılmaktaydı; böylece eşinin zenginliği erkeğe geçmekteydi (Voroşilova, 2011, s. 67-68). Türk atasözlerinde ise kadın varlıklı da olsa erkeğe ait olmayan mal, mülk, para vb. kullanımının toplumca hoş karşılanmadığını gösteren örnekler mevcuttur¹¹.

Rus dilinde karı koca ilişkileri çerçevesinde kadın ve erkek birliğini ortaya koyan atasözleri ise Türk diline oranla daha fazladır.

Tablo 11

“Kadın-Erkek Birliği”ni Ortaya Koyan Atasözleri

Türkçe	Rusça
<p>Kadın erkeğin eşi, evin güneşidir.</p>	<p>1. Муж да жена – одна душа. Муж да жена – одна сатана (Karı koca bir ruhtur. Karı koca şeytandır).</p> <p>2. Где муж, там и жена (Erkek neredeyse karısı da oradadır).</p> <p>3. Муж голова – жена душа (Koca akıl, kadın ruhtur).</p>

¹¹ “Avrat malı, kapı mandalı.”, “Avrat malı başa tokmaktır.” gibi Türkçedeki atasözleri bu açıklamayı destekler nitelikteki diğer atasözlerindedir.

Kadın erkeğin eşi, evin güneşidir.	<p>4. Муж да жена больше, чем брат и сестра (Karı ile koca kardeşten de ötedir).</p> <p>5. Птица крыльями сильна, жена мужем красна (Kuş kanatlarıyla güçlü, kadın kocasıyla güzeldir).</p> <p>6. Между мужем и женой никти не протащишь (Karı kocanın arasına kimse giremez).</p> <p>7. Всякому мужу своя жена милее. Своя жена – своя и краса (Her erkeğe kendi eşi güzeldir. Kendi karısı, kendi güzelidir).</p> <p>8. Без мужа голова не покрыта; без жены дом не крыт (Koca olmadan baş, eş olmadan ev örtülmez).</p> <p>9. Моё дело сторона, а муж мой прав (İşin özünü bilmesem de kocam her zaman haklıdır).</p> <p>10. Муж с женой, что вода с мукой, сболтать – сболтаешь, а разболтать – не разболтаешь (Erkek ve hanımı su ve un gibidir, karıştırsan karışır ama çalkalarsan dağılmaz).</p> <p>11. На мужа жалится, а за мужа прячется (Kadın kocasını yandırırsa da eşi onun dayanağıdır).</p> <p>12.- Горе, горе, муж Григорий, хоть бы худенький да Иван (Adam ister kötü ister çirkin olsun, yeter ki varsın olsun).</p> <p>13. Плохого стужа да нужна, а лучше худого мужа (İnsana soğuk hava da lazım ama ondan da iyisi, kötü de olsa bir kocadır).</p> <p>14. Доброю женою и муж честен (İyi huylu kadınla adam da dürüst olur).</p> <p>17. Не та счастливая, что у отца счастлива, а что у мужа (Kadın babasının evinde değil, kocasının yanında mutludur).</p> <p>18. Муж молоти пшеницу, а жена пеки паленины (Adam buğdayı öğütür, kadın yemeği yapar).</p>
---	---

Buradaki örneklerden görülebileceği üzere Rus atasözlerinde evlilik müessesesi, kadın ve erkek arasındaki karı koca birliği oldukça önemli görülmektedir. Bir aile içerisinde her iki birey de birbirini tamamlayıcı roller üstlenmektedirler. Her ikisi de iyi anlamda birbirlerine tesir etmektedir. Toplumda evli olmak, bir eşe sahip olmak açıkça önemli sayılmaktadır. Türk toplumunda da düşüncede benzer bir eğilime sahip olduğu düşünülmekle birlikte Rus atasözlerine oranla bu yaklaşım dilde daha az ifade bulmuştur.

Bununla birlikte karı koca ilişkileri üzerinden erkekten ziyade kadının olumsuz yanları karşılaştırmalı olarak ortaya konabilmektedir.

Tablo 12

Türkçe	Rusça
1. Kadın kocasını isterse vezir, isterse rezil eder.	1. Жена при муже хороша. Без мужа не жена (Kadın kocasının yanında iyidir, kocasız kadın eş değildir).
2. Kadının fendi, erkeği yendi.	2. Жена мужа не бьёт, а под свой нрав ведёт (Kadın kocasını dövmez ama kendine benzetir).
3. Kadın erkeğin şeytanıdır*.	3. Не петь кури петухом, не владеть бабе мужином (Ne tavuktan horoz olur ne de kadın adama hükmedebilir).
4. Adamın derdi öküz, kadının derdi sakız.	4. И дура-жена мужу правды не скажет (Aptal eş, kocasına gerçeği söylemez).
5. Oynaşına inanan avrat, ersiz kalır.	5. У мужа (перед мужем) жена всегда виновата (Kadın kocasına karşı her zaman suçludur).
	6. У плохой бабы муж на печи лежит, а хорошая сгонит (Kötü kadının kocası sobada yatar, tembellik yapar, iyi kadın ise kocasını işe koşturur).
	7. И муж не знает, где жена гуляет (Adam, hanımı nerede gezer, bilmez).
	8. Чего жена не любит, того мужу век не едать (Karısının sevmediğini, kocası yüzyıl geçse de tadamaz).
	9. Муж пашет (плачет), а жена пляшет (скачет) (Erkek çalışır/ağlar, kadın dans eder/zıplar).
	10. Жена взбесилась и мужа не спросилась (Kadın kızınca kocasına dahi sormaz).
	11. Жена поет, а муж волком воет (Kadın şarkı söyler, koca ise kurt gibi ulur/ağlar).
	12. Бабе – красна, мужику – соха (Kadına hoş gelen, adama eziyettir).
	13. Муж в дверь, а жена в Тверь. Муж в бедах, жена в гостях (Adam eve, kadın gezmeye. Adam dertte, kadın gezmelerde).
	14. Муж со двора, а жена в другие ворота (Adam dışarıdan gelir, kadın başka kapılara gider).
	15. Муж по дрова, а жена со двора (Adam işten, kadın sokaktan gelir).
	16. Не всякую жена мужу правды сказывает (Her kadın kocasına doğruyu söylemez).
	17. Дал муж жене волю – не быть добру (Erkek karısına özgürlük verirse bu kötüye işarettir).

	<p>18. У неё муж по ниточке ходит (т.е. она им помыкает) (Kadın, kocasını parmağında oynatır).</p> <p>19. Муж жену бьёт, а жена свое поёт. Муж свое, жена свое (Adam, karısını döver; karısı bildiğini söyler. Adam kendi, kadın kendi bildiğini okur).</p>
--	--

Karı koca ilişkileri bu atasözlerinde ne kadar olumsuz gözükse de esas olan erkek, evlilikte mutsuz veya pişman da olsa eşinin yanındadır; evini, aile ve sorumluluklarını bırakmamakta, yaşamını devam ettirmektedir. Bu açıdan erkek, evliliğinde şanssız bile olsa toplum tarafından yüklenen eşine bakma görevini yerine getirir, bu bakımdan da kadın eşinin ona bakıp sahip çıkacağını bilir. Ancak bu çıkarımın günümüz dikkate alındığında tartışmalı olabileceği de bir gerçektir.

Yukarıdaki atasözlerine karşın kadının bu olumsuz hâlinin nedenini erkeğe bağlayan atasözleri de mevcuttur. Türk atasözlerinde ise bu açıdan anlamsal yakınlığa sahip atasözlerine rastlanmamıştır.

Tablo 13

Türkçe	Rusça
Türkçede benzer ifadelerle rastlanmamıştır.	<p>1. У плохого мужа жена всегда дура (Kötü kocanın karısı daima aptaldır).</p> <p>2. Не всякую правду муж жене рассказывает, а и рассказывает, так обманывает (Koca her gerçeği karısına söylemez, söylese de yalan söyler).</p> <p>3. Честный муж одну только жену обманывает (Dürüst koca bir tek eşini aldatır).</p> <p>4. Женина едет родня – отворяй ворота, мужнина родня – запирай ворота! (Hanımın ailesi geliyorsa kapıları aç, kocanın ailesiyse kapıları kapat!).</p> <p>5. По старому муже молода жена не тужит (Genç kadın, yaşlı kocasını özlemez).</p>

Rus halkının sarhoşluk hâli içerisindeki erkeklerin davranışlarına ilişkin asırlık gözlemleri de yergi biçimindeki sözlerle dilde yer etmiştir. İçki içen erkeğin karısını olumsuz yönde etkilediği, atasözlerine yansımıştır. Türk atasözlerinde ise anlamsal yakınlığa sahip ifadelerle rastlanmamıştır. Bunun sebepleri her iki toplumun inancı ve yaşayış biçimleri ile ilintili olabilir. Dinî çerçeveden bakıldığında Müslüman Türk toplumunda içkinin hoş karşılanmaması, Hristiyan dinine mensup toplumlarda ise sarhoşluğa götüren alkol tüketiminin günah kabul edilmesine rağmen Tanrı armağanı sayılması, bu farklılıkların bir nedeni olarak yer edebilir.

Tablo 14

Türkçe	Rusça
Türkçede benzer ifadelere rastlanmamıştır.	<p>1. Муж пьёт, а жена горшки бьёт (Koca içer, karısı kap kacakları kırar).</p> <p>2. Где кабачок, там и мужичок (Taverna nerede, adam orada).</p> <p>3. Муж пьёт — полдома горит; жена пьёт — весь дом горит (Erkek içer, evin yarısı yanar; karısı içer, tüm ev yanar).</p> <p>4. Муж пропил скалку да валец, а жена с избы весь <i>потолок</i> (Adam evin içini, kadın dışını içti bitirdi).</p> <p>5. Мужик год не пьёт, и два не пьёт, а как чёрт пропьёт, так и всё пропьёт (Erkek adam bir yıl içmez, iki yıl içmez, bir şeytan dürttü mü de içti mi tam içer).</p>

Rus atasözlerinde evlilik kurumu çerçevesinde karı koca arasındaki ilişkiler oldukça geniş bir yer kaplamakta ve evliliklerin sürmesi için gözetilmesi gereken belirli durumlar da sıklıkla yer etmektedir.

Tablo 15

Türkçe	Rusça
<p>1. Gece yağar gündüz açar yıl düzlüğü; erkek söyler kadın susar, ev düzlüğü.</p> <p>2. Kadının şamdanı altın olsa da mumunu dikecek erkektir.*</p> <p>3. Erkek getirmeyi, kadın yetirmeyi bilmeli.*</p> <p>4. Karı koca bir sözle yakın, bir sözle uzaktır.</p> <p>5. Kadın kocasının çarığı, anasının sarığıdır.</p> <p>6. Erkek iş başında, kadın aş başında belli olur.</p> <p>7. Bir karıyla bir koca, dırdır eder her gece.</p>	<p>1. Не надобен и клад, коли у мужа с женой лад (Karı kocanın arası iyiyse hazineye gerek yoktur).</p> <p>2. Не суди мужа с женой! Жёну с мужем Бог разбирает (Erkek ve hanımını yargılama! Tanrı bununla ilgilenir).</p> <p>3. Муж с женой бранится, да под одну шубу ложится (Karı koca kavga eder, sonra da aynı yastığa baş koyar).</p> <p>4. Муж с женой ругайся, а третий не мешайся! (Koca ve eşi kavga ederse üçüncü kişiler karışmaz).</p> <p>5. Когда муж с женой бранится, тогда и горшок не варится (Karı koca kavga ettiklerinde evde aş pişmez).</p>

Türkçedeki atasözlerine baktığımızda evlilikte her iki tarafın belirgin rolleri olduğu ve bunların kesin olarak çizildiği görülmektedir. Erkeğin görevi evine bakmak, işinde gücünde olmak iken kadın kocasını idare etmeli, alttan almalı, yeri geldiğinde susmalı, hem evini hem de eşini idare etme-

lidir. Evliliğin içinde hiyerarşik bir yapı olduğu ortaya çıkmaktadır. Ekonomik gücü temsil eden erkek belirleyici, kadın ise düzenleyici rollerdedir (İmamoğlu, 1993, s. 58). Paylaşılan bu rollere rağmen evliliğin yürütmesinde kadına, erkeğe oranla daha fazla sorumluluk yüklenmekteymiş gibi görünmektedir. Özellikle evde dirlik ve düzenin devam etmesi açısından susması, çok konuşmaması ve eşini alttan alması üzerine ifadeler bu yöndedir. Rus atasözlerinde ise çiftler arasında kavgalar olsa da bunun yine çekirdek aile içinde çözüleceği, aile içerisinde yaşananların sadece eşleri ilgilendirdiği, toplumun diğer bireylerinin karışmaması gerektiği aktarılmaktadır.

Son olarak erkek ile ilgili atasözlerine ilişkin Rus dilindeki çeşitli söylemleri anlayabilmek adına Rusya'daki toplumsal bir olgunun etkilerini ele almak gerekir. Bu olgulardan biri de bir nevi kölelik olarak adlandırılabilir, kendisine tahsis edilen arazide toprak ağası adına çalışan köylülerin tabii olduğu Rusya'daki serflik sistemidir. 1861 yılında serflik kaldırılrsa da serf yaşamının bazı özellikleri, bu yaşam tarzının etkileri dilde hâlâ gözlemlenmektedir. Ancak buradaki atasözlerinde kullanılan “мужик (mujik)” ifadesi eril cinsi nitelemesinin yanında sözlük anlamı olarak serf köylüsüne de işaret etmektedir. Köylünün, efendisine olan yaklaşımının yanında erkeğin yaptığı işlere de vurgu yapılmaktadır. Tablo 16, 17 ve 18'de verilen örneklere benzer ifadelerle Türk dilindeki atasözleri arasında rastlanmamıştır.

Tablo 16

“Rus Köylüsüne Yönelik” Söylenen Atasözleri

1. Красны боярские палаты, а у **мужиков** избы на боку (Soylu çadırılagı güzeldir, köylülerinse evleri kenarda köşededir).
2. **Мужицкими** мозолями баре сыто живут. а мужике кафтан хоть сер, да ум у него не черт съел (Köylünün nasırlı elleriyle soylular tok yaşar, köylünün üst başı fakir de olsa aklını şeytan yememiştir).
3. Коль **мужик** сыт — барин ночь не спит (Köylü toksa, efendi geceleri uyuyamaz).
4. Барин за барин, **мужик** за **мужика** (Soylu soyluya, köylü de köylüye sahip çıkar).
5. **Мужика** не шуба греет, а цеп (Adamı kürk değil, zincir ısıtır).
6. **Мужик** богатеет в баре идет, барин беднеет — к **мужику** идет (Köylü zenginleşince soylu olur, soylu fakirleşince köylü olur).
7. **Мужик** умирать собирайся, а земельку паши (Adam ölmeye hazırlan, toprağı sür).
8. Не бей **мужика** дубьём, бей его рублём (Erkeği sopayla değil, parasıyla cezalandır).

Buradaki örneklerden görüleceği üzere Rus köylüsü erkekler, zor şartlarda yaşamaktadır. Sahipleri tarafından eziyete maruz kalmakta, hor görülmektedirler. Uygulanan ceza yöntemleri arasında kaba kuvvete başvurma ve maddi yönden yoksun bırakma gibi durumlar dikkat çekmektedir.

Serf köylüsü, kanun önünde toplumun diğer bireyleriyle eşit bir konumda değildir. Bu bakımdan maddiyat ve güç anlamında soylularla karşılaştırıldığında daha düşük statüde bulunmaktadırlar. Ancak çalışkanlığı, iş becerisi ile ön plana çıkarlar. Evliliğin dışında Rus erkeğini şekillendiren diğer bir nokta ise onurlu yaşamak veya hayatta kalmak için çalışmasıdır.

Tablo 17

Erkeğin “Çalışma Azmimine ve İsteğine” Yönelik Atasözleri

1. **Мужик** работает плачучи, а собирает хлеб скачучи (Erkek çalışırken ağlar, hasadı toplarken oynar).
2. **Мужику** одна забота, чтобы шла путем работа (Erkeğin tek derdi işlerin yolunda gitmesidir).
3. **Муж** дому строитель нищете отгонитель (Koca ev yapar, fakirliği kovar).
4. **Муж**, как бы хлеба добыть, а жена, как бы **мужа** избыть (Adam ekmek, kadın kocayı dövme derdinde).
5. **Муж** хлеб да скатерть, а жена за избу да пляшет (Adam ekmek, kadın eğlence derdinde).

“Mujik” sözcüğü Rus köylüsü anlamında kullanılsa da erkeği temsil etmektedir ve efendisine bağlı olması onun yukarıda sayılan birtakım özelliklerine ters ifadeleri de doğurmuştur. Aşağıdaki tabloda bunun örnekleri sunulmuştur.

Tablo 18

1. Довелось **мужику** корову купить, не знает, как с нею быть; меряет поле аршином; Бог знает, будет ли трава (Adam inek almış, ne yapacağını bilmiyor, tarlasını ölçüyor ama bir Tanrı biliyor ot bitecek mi diye).
2. **Мужик** ищет рукавицы, а две за поясом (Adam gömleğin kollarını arıyor ama ikisi de arkasında kalmış duruyor).
3. **Мужик** деревенский, что петух индейский (Horoz neyse köylü adam da odur).
4. **Мужик** простой, как кисель густой (Adam koyu kıvamlı bir içecek¹² gibi sıradandır).

Rus köylüsünün basitliği ve kaderciliği, içinde bulunduğu durumla nasıl başa çıkacağını bilememesine yol açar. Bu nedenle içinde bulunduğu

¹² Orijinalinde “içecek” yerine “kisel” kelimesi kullanılmaktadır. “Kisel: Yulaf, çavdar, buğday gibi tahıllardan, nişastadan ve yaygın olarak meyveler kullanılarak hazırlanan jölemsi içecek.” Hazırlanması basit ve kolay bir içecek olduğundan benzetme yapılmıştır.

duruma razı gelir, isyan etmez, efendisine karşı gelmeyi düşünmez. Öncü rolü, çoğunlukla aile içerisinde. Her şeye razı gelmesi, durumunu kabullenmesi de bazen elindekilere rağmen ne yapacağını kestirememesi şeklinde de kendini gösterir. Bu bakımdan çok akıllı değildir, ileriye görememektedir. Aklını çok çalıştıramayan, düşünmeyen adamın aptallığı, atasözlerine göre düzeltilemezdir, bakidir. Aptallığı kendisine sıradanlık, sadelik katsa da bunlar onu umursamaz ve sorumluluk bilmez kişilere de dönüştürebilir. Türkçede karşılaştırma açısından köylü kelimesine sahip atasözlerine¹³ bakıldığında ise birey olarak sadelik, misafirperverlik ve kurnazlık kavramları ön plana çıkmaktadır. Toplumsal ve tarihsel bir fark sonucu ortaya çıkan “mujiik” kelimesinin sahip olduğu benzer kullanımlara Türk atasözleri arasında bu nedenle rastlanmamıştır.

Sonuç

Geçmişten günümüze insanlık tarihinin sözlü mirası olarak dilde yer eden atasözleri, toplumların arkaikleşmiş dünya görüşüne ait bilgileri barındırmasının ötesinde toplumların içinde buldukları anı ve geleceklerini de etkilemektedir. Erkeğe yönelik Türkçe-Rusça dil çifti temelinde incelediğimiz atasözlerinde çoğunlukla kadın figürünün yer alması, kadın üzerinden erkeğin toplumsal rolünün çizilmesi, esasında erkek her ne kadar öncül role sahip olsa da kadının etkisi üzerinden şekillendiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu da toplumsal rollerde ikincil plana itilmiş gibi görünse de kadının toplum için ne kadar önemli bir yere sahip olduğunun göstergesidir. Kadını toplumdan dışlamak veya soyutlamaya yönelik kimi girişimler, her iki türün toplumsal dengeyi kurduklarını göz ardı etmektedir.

Her iki dildeki atasözlerini temel aldığımızda erkek algısına ilişkin şu benzerlik ve farklılıklar göze çarpmaktadır:

Rus dilindeki atasözleri Türk dilindeki atasözlerine oranla daha arkaik bir özellik sergilemektedir. Birçoğunu incelediğimizde dil yapılarının, bilhassa da dil bilgisi kullanımının eski olduğu görülmektedir. Buna karşılık, günümüz dünyasında kullanımları daha az olsa da dilde hâlâ yer etmektedir. Rus dilinde Türkçeye göre erkeklere yönelik atasözleri de sayıca daha fazladır. Bu çalışmanın sınırlarını makul tutmak adına Rusçada olup da çalışmaya dâhil edilemeyen çok sayıda atasözü bulunmaktadır. Bu da Rus toplumunun Türk toplumuna oranla çok daha şekillendirici ve kolektif olarak baskılayıcı bir yaklaşıma sahip olduğu düşüncesini doğurabilir.

Türkçede atasözleri üzerinden erkek imajı; cesaret, güç, kuvvet, yiğitlik, canlılık, atik olma gibi kavramlarla tasvir edilmektedir. Bir erkeğin

¹³ *TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*'nde “köylü” sözcüğü aratılarak bulunan dört atasözünden ortaya çıkan genel anlamlar sıralanmıştır.

“erkek” sayılabilmesi, çalışkan olmasında yatmaktadır. Evine bakmayan, tembellik yapanlar bu kategorinin dışında tabir edilmektedir. Toplumda erkeğin öncelikli bir role sahip olduğu, evinin sorumluluğunu alması gerektiği, ifadelerden açık bir biçimde anlaşılmaktadır. Olgun olmak, alttan almak gibi davranışlar da erkeklik ile ilintili kavramlar arasında yer almaktadır. Atasözlerine göre, erkekliğin özü davranışlarından, yaptığı işlerden anlaşılır. Bu bakımdan Türk atasözlerinde erkek, yiğitlik ve cesaret kavramlarıyla şekillenirken çalışmak, sorumluluk sahibi olmak erkek olmanın gerekliliği şeklinde ifade edilir. Rus atasözlerinde erkeği tanımlayıcı ifadeler çok daha fazladır. Dış görünüş Rus erkeği için öncül değildir çünkü zekâ, cesaret, sorumluluk, koruyuculuk, çalışkanlık ön plandadır. Rus erkeğinde cimrilik, kabalık, yalancılık, sorumsuzluk, içki düşkünlüğü, ileriye görememe, kolay idare edilip yönetilmesi, pasiflik ve kadercilik gibi karakter özellikleri onun olumsuz ve zayıf yanları olarak görülmektedir. Rus atasözlerinde iyi huylu erkekler kötü huylu olanlarla karşılaştırılarak erkeğin iyi veya kötü olabileceği ifade edilmektedir. Buna karşılık, Türk atasözlerinde erkeklerin sahip oldukları veya olabilecekleri karakter tasvirli atasözlerine neredeyse hiç rastlanmamaktadır. Rus atasözlerinde ise erkeklerin var olan olumsuz tarafları ifade edilerek bu yanları eleştirilmektedir.

Evlilik, her iki toplumda da erkekler için önemli kabul edilmektedir. Eşi olmayan bir erkek, kadınlar için de geçerli görüldüğü üzere, eksiklik sayılmaktadır ve evli olmamak toplumca hoş görülmemektedir. Bu bakımdan evlilik ve aile hayatı, sosyal yaşamın temellerinden biri kabul edilmiştir. Toplum, erkeği kadın için bir dayanak, güvence ve sığınak olarak görmektedir. Atasözlerine göre, evlenmemiş bir erkek “tam bir erkek” sayılmamaktadır. Erkeklerle yönelik atasözlerinde erkeğin çoğunlukla eş rolünde karşımıza çıkması bunun önemli bir göstergesidir. Türk atasözlerinde de koca kelimesi ile ilgili atasözleri bize Türk toplumunda evliliğin erkekler için önemli görüldüğünü gösterir. Evli bir erkek artık eşine bakmalı, sorumluluklarını bilmelidir. Ancak Türk toplumunda kadın kocasından çok daha varlıklı da olsa erkeğin her türlü bir adım gerisindedir, evi yönetmesi hoş karşılanmaz. Rus atasözlerinde ise erkek, en çok eş rolüyle yer etmektedir. Bu gruptaki atasözlerinde erkek, toplumdaki koca rolü ile değerlendirilmektedir. Erkeğin en büyük veya önemli rolü, kadına bir eş ve sonrasında çocuklarına baba olmaktır. Bu bakımdan evlenmemiş, bekâr erkek toplumda düşünülemez bir olgu olarak kabul edilir. Erkek kendini gerçekleştirebilmek için evlenmelidir. Bu bakımdan evli olan her erkek, çekirdek ailesi içerisinde kendi dünyasının reisi, öncüsü rolünü oynayabilmektedir. Toplumun erkeğe yüklediği bu sorumluluk kadına erkeğin ona bakacağı hissini aktarmaktadır. Toplumda erkek, kadının koruyucusu olarak görülür, bu nedenle kadının erkeğin yanında kendi ailesinin yanında olduğundan bile daha güvende hissedeceği, iyi ve mutlu olacağı ifade edi-

lır. Geçmişte her iki toplum için de geçerli ve şekillenmiş olan bu düşünce biçimi günümüz koşullarında ve değişen dünyanın getirdikleriyle birlikte tartışmalı bir hâl almaktadır. Sonuç olarak evlilik, her iki toplum için de erkekler açısından mutluluk kaynağı, tüm sıkıntıları kolaylıkla atlattmak, yaşamın kolay akması için önemli bir basamak olarak görülür. Evli erkek her anlamda zengin, bekâr erkek de yine her anlamda fakir kabul edilir.

Her iki toplumda da evliliğe bakış açısında benzerlikler vardır. Çirkin de olsa, kötü de olsa bir erkeğin varlığı, kadına zorunlu kılınmaktadır. Hâl-buki yine atasözlerinden yola çıkılacak olursa kadın pek çok işte beceri ve akıl bakımından erkekten hiç de geri kalmamakta, hatta daha verimli olmaktadır. Aile kavramı, toplumlarda önemli bir yere sahiptir. Bilhassa Rus atasözlerinde kadın ve erkeğin karı koca olarak bir bütün olduklarına ilişkin söylemlerin çokluğu bunu ortaya koymaktadır.

Hem Türk hem de Rus toplumlarında erkek, kadının koruyucusu rolündedir. Ancak Türk toplumunda erkek kadını kötülüklerden, zorluklardan korumanın da ötesinde namusundan sorumlu kişi olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bakımdan kadına karşı erkeğin koruyuculuğu, Türk toplumunda cinsel ahlak ile de ön plana çıkarken Rus toplumunda kötülük, zorluk ve sıkıntılardan koruyup kollamak ve kadına bakmakla yükümlü olmak çerçevesiyle sınırlıdır.

Her iki toplumda da erkek, toplumdaki rolleri bakımından kadına göre birincil sıradadır. Türk toplumu çoğunlukla erkek üstünlüğü ilkesi etrafında şekillenmiştir. Bu bakımdan aile içinde ataerkil otoritesi belirgindir. Rus atasözlerinden yola çıkarak benzer bir eğilimin olduğu görülse de var olan ataerkil geleneğe rağmen toplumda anaerkil düzenin de bilhassa eşler arası ilişkilerinde bariz bir şekilde yer ettiğini söylemek mümkündür. Bu bakımdan Rus aile geleneğinde gizli ama yerleşik bir anaerkil yapı söz konusudur. Atasözlerinde kadının erkeği elinde oynatması, yönetmesi üzerine söylemler bu yaklaşımı destekler niteliktedir.

Türk atasözlerinde erkeğin sorumluluk sahibi olması, evine bakması gerektiği dile getirilse de yaptığı eylemlerin sorumluluklarının kadına yüklendiği görülmektedir. Bu bilhassa kadın-erkek münasebetleriyle ilgili durumları kapsamaktadır. Erkeklerin eğilim, potansiyel ve düşünceleri temel alınarak onların yararına olacak şekilde eril perspektif çerçevesinden oluşturuldukları görülen bu yargılar, başka bir deyişle erkeğin yüklenmesi gereken sorumlulukların kadına yüklenmesi, erkeklerin eylemlerinin suçlusu olarak gösterilmesi geçmişten günümüze süregelen kimi erkek davranışlarının yansımasının bir sonucu olarak düşünülebilir. Rus atasözlerinde ise kadınların çok gezmek, yalan söylemek gibi kimi olumsuz özelliklerine vurgu yapılırsa da kadınların olumsuz özelliklerinin nedenini erkeğe bağlayan ifadeler mevcuttur.

Her iki toplumda erkek için çalışmak önemlidir. Türk toplumunda erkek evine bakmalıdır, eli iş tutmayan bir erkek “erkek” sayılmamaktadır. Rus toplumunda ise erkek için esas olan çalışma eyleminin kendisidir. Evlilikten sonra kendisini gerçekleştirebildiği, kendisi gibi hissedebildiği bir yaşam alanıdır. Bu anlamda erkek sadece çalışkan değil, becerikli ve gerekli tüm işleri yapabilecek yetidedir. Bu da ona evin reisi olma hakkını kazandırmaktadır.

Türk toplumunda Rus toplumundaki gibi belirli bir kölelik sistemi olmadığından Rus toplumundaki erkeklerin, Türk toplumundakilere göre kaderine razı gelerek kendi hayatları için daha pasif kaldıkları düşünülebilir. Rus köylüsü tam anlamıyla efendisine bağlı olduğundan tek başına veya toplu hareket etmek, seferber olabilmek bakımından daha zayıftır. Rus atasözlerinde herif/adam anlamındaki “mujik” sözcüğü, her zaman “köylü (krestyanin)” kelimesi ile eş anlamlı kabul edilmiştir ancak “erkek (mujşçına)” kelimesine de eş değer tutulmuştur. Bu bakımdan Rus erkeğinin basitliği, kaderciliği, boyun eğmesi daha ön plandadır. Türk atasözlerinde ise yiğitlik, mertlik kavramları üzerinden erkekler birbirlerini desteklemektedir. Bu bakımdan Türk toplumlarında kolektif erkek bilinci daha ön plana çıkmaktadır.

Rus dilindeki atasözlerinde Türkçeye oranla çok anlamlılık daha fazla gözlemlenmektedir. Rusça, durum odaklı bir dil olma özelliği sergiler. Başka bir deyişle söylenen, söylenmek istenenden yola çıkılarak anlam kazanır. Bu nedenle Rus atasözleri olumlu veya olumsuz olmak üzere anlamsal açıdan Türkçeye oranla daha fazla yoruma açık olma, çok anlamlı olma özelliği sergiler. Bu bakımdan yukarıda bire bir yapılan çeviriler çok alternatifli olabilir.

Yazar Katkıları: Leyla Çiğdem Dalkılıç: Veri Çözümlemesi, Makalenin Yazımı, Makale Gönderimi ve Düzeltme.

Doğa Aral: Çalışmanın Tasarlanması, Veri Toplanması.

Etik Komite Onayı: Araştırmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Mali Destek: Araştırma için herhangi bir mali destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Author Contributions: Leyla Çiğdem Dalkılıç: Data Analysis, Writing up, Submission and Revision.

Doğa Aral: Conceiving the Study, Data Collection.

Ethical Committee Approval: Ethical committee approval is not required for this research.

Funding: This research received no external funding.

Conflicts of Interest: The authors declare no conflicts of interest in this study.

Kaynakça

- Aksan, D. (2015). *Her yönüyle dil: Ana çizgileriyle dilbilim*. Türk Tarih Kurumu.
- Aksoy, Ö. A. (1993). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü 2-deyimler sözlüğü*. İnkılâp.
- Apay, S. E. ve Özer B. U. (2020). Atasözleri ve deyimlerde toplumsal cinsiyet imgesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 72(13), 1121-1130.
- Bersenyeva, K. (2010). Russkie poslovitsı i pogovorki. 14.01.2023'te <http://maxima-library.org/knigi/genre/b/230887?format=read> adresinden edinilmiştir.
- Dal', V. İ. (2008). *Poslovitsı russkogo naroda*. Astrel.
- Detkova, V. A. (2014). *Obraz mujçini v russkih i angliyskih paremiyah semantiçeskoj gruppı "Semeynye otnoşeniya" kak obekt opisaniya v dvuyaziçnom slovare*. 08.01.2023'te <https://cyberleninka.ru/article/n/obraz-muzhchiny-v-russkih-i-angliyskih-paremiyah-semanticheskoy-gruppy-semeynye-otnosheniya-kak-obekt-opisaniya-v-dvuyazychnom-slovar> adresinden edinilmiştir.
- Ersöz, A. G. (2010). Türk atasözleri ve deyimlerinde kadına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri. *Gazi Türkiyat*, 6, 167-181.
- Hrutsкая, A. D. (2017). Paremiologiya peprezentatsiya obraza mujçini v natsionalnoy kartine mire (na materiale frantsuzkogo yazıkı). *Sopastavitelnaya lingvistika*, 6, 90-98.
- İmamoğlu, O. (1993). Değişen dünyada değişen aile içi roller. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1, 58-68.
- Jigulev, A. M. (1965). *Russkie poslovitsı i pogovorki*. Moskovskiy raboçiy.
- Jukov, V. P. (2000). *Slovar russkih poslovits i pogovorok*. Russkiy yazık.
- Kolesov, V. V., Kolesova D. V. ve Haritonov, A. A. (2014). *Slovar russkoy mentalnosti*. V dvuh tomah. Tom 2 P-Ya. Zlatoust.
- Korkmaz, Z. (2007). *Gramer terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Küçük, S. (2003). Cinsiyet ayrımlı atasözlerinde kadın ve erkek kimliği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(5), 213-224.
- Lunaçarskiy, A. V. (1935). Poslovitsa. *Literaturnaya entsiklopediya*, 9. OGİZ.
- Özkan, B. ve Gündoğdu, A. E. (2011). Toplumsal cinsiyet bağlamında Türkçede atasözleri ve deyimler. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(3), 1133-1147. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.2653>
- Rıbnikova, M. A. (1961). *Russkie poslovitsı i pogovorki*. Akademiya nauk SSSR.
- Russkie poslovitsı i pogovorki po tamam. Onlayn slovar. 14.01.2023'te https://poslovicy-pogovorki.ru/o_muzhchine/ adresinden edinilmiştir.
- Sbornik narodnoy mudrosti. Onlayn slovar. 14.01.2023'te <https://sbornik-mudrosti.ru/poslovicy-i-pogovorki-pro-bogatyrnya/> adresinden edinilmiştir.
- Snegirev, İ. M. (2014). *Russkie narodnie poslovitsı i priçiti*. İnstitut russkoy tsivilizatsii.

- Stanek, K. B. (2021). Türk ve Leh atasözlerinde tembellik kavramı. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 52, 169-194.
- Şadrina, T. S. (2008). Tema truda v russkih poslovitsah i pogovorkah, bituyuşih v litve. *Ízvestiya Rossiyskogo gosudartsvennogo pedagogičeskogo universiteta im. A.Í. Gertsena, Obşestvennie i gumanitarnie nauki*, 382-385. 8.01.2023'te <https://cyberleninka.ru/article/n/tema-truda-v-russkih-poslovitsah-i-pogovorkah-bytuyuschih-v-litve> adresinden edinilmiştir.
- Toklu, M. O. (2015). *Dilbilime giriş*. Akçay.
- Umar, E. K. (2019). Türk atasözleri ve deyimlerinde kadın. *Journal of International Scientific Researches*, 18-19, 109-201.
- Voroşilova, S. V. (2011). Yuridiçeskaya priroda pridanogo v XIX veke. *Vestnik PAPS*, 64-69.
- Yiğitoğlu, M. ve Yalçınkaya Z. (2016). Türkçedeki cinsiyetçi atasözleri ve deyimler üzerine bir inceleme. *Ídil Dergisi*, 5(26), 1659-1669.
- Yılmaz B. A. (2019). Türk atasözleri ve deyimlerinde toplumsal cinsiyet algısı- Türk atasözleri ve deyimlerin “cinsiyetçi” roller üzerinde etkileri. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 69-90.
- Zelenyayeva, A. A. (2020). Muzıka v poslovitsah i pogovorkah (na materiale angliyskogo i russkogo yazıkov). *Kulturologiya, iskustvovedenie i filologiya: sovremennye vzglyadı*, 158-163. <http://doi.org/10.31483/r-97465>

Extended Summary

In this study, the approaches of Turkish and Russian societies to men are examined through the proverbs in both languages and the roles attributed to men and the perspectives on men were determined. Based on the proverbs in both languages, distinct similarities and differences regarding the perception of men are as follows:

The proverbs in the Russian language display a more archaic characteristic when compared to the proverbs in the Turkish language. It is observed in most of our evaluations that the language structures, particularly the use of grammar, are old. Nevertheless, even though they are less used in today's world, they still have a place in the language. Compared to Turkish, there are more proverbs regarding men in the Russian language. This may indicate that Russian society has a more formative and collectively repressive approach than Turkish society.

In Turkish, the male image is depicted through proverbs with concepts such as courage, power, strength, bravery, vitality, and agility. The ability of a man to be considered a "man" lies in being hardworking. Those who are careless of their home and lazy are considered outside this category. The expressions describing a man are much more numerous in Russian proverbs. Appearance is not a prerequisite for a Russian man while intelligence, courage, responsibility, protectiveness and diligence are in the foreground. Stinginess, rudeness, deception, irresponsibility, inebriation, lack of foresight, submissiveness, passivity and fatalism are seen as negative and weak sides for Russian men. In Russian proverbs, it is expressed that a man can be good or bad by comparing good-natured men with bad-natured ones. On the other hand, the expressions that men have or may have in Turkish proverbs are almost never found in proverbs. In Russian proverbs, the existing negative sides of men are expressed and their negative characteristics are criticized.

Marriage is considered important for men in both societies. A man who does not have a wife, as is true for women, is considered incomplete and not tolerated by society. The proverbs regarding the word "husband" in Turkish proverbs show us that marriage is considered important for men in Turkish society. A married man must now take care of his wife and know his responsibilities. On the other hand, a man is most often involved in the role of a husband in Russian proverbs. The man in the proverbs of this group is evaluated according to his role as a husband in society. The biggest or most important role of the man is to be a husband to the woman and then a father to his children. Therefore, it is thought that an unmarried single man is a phenomenon out of question in society. A man must get married to realize himself.

In both Turkish and Russian societies, a man plays the role of a woman's protector. In fact, a man stands out responsible for his honor, beyond protecting a woman from evil and difficulties in Turkish society. Thus, the protection of a man for a woman also stands out with sexual morality in Turkish society, while it is limited to protection from evil, difficulties and troubles and being obliged to take care of the woman in Russian society.

In both societies, a man ranks first compared to a woman in terms of their roles in society. Turkish society is mostly shaped around the principle of male superiority. Based on Russian proverbs, it is possible to state that although there is a similar tendency, the matriarchal order also has a distinct place in society despite the existing patriarchal tradition, especially in peer-to-peer relationships. Hence, there is a hidden but established matriarchal structure in the Russian family tradition. In proverbs, expressions about how a woman wraps a man around her little finger and manages him support this approach.

Although it is stated in Turkish proverbs that a man should be responsible and take care of his home, it is observed that the responsibilities of his actions are imposed on a woman. On the other hand, although the emphasis in Russian proverbs is placed on some negative characteristics of women, such as getting around a lot and lying, there are also expressions that link the cause of women's negative characteristics to men.